

Koper: Okrasni pasni okov (po R. Cunji), ornamentiran s tehniko klinastega vreza; okov je orientiran glede na par ornamentalnih pravokotnikov; okoli l. 400 (merilo: 1 :1).

epigrafskih virov. Pohod cesarja Maksimina Tračana proti Italiji leta 238 vsebinsko povezuje skrajno Podonavje in severno Italijo (in je potekal preko današnjega slovenskega ozemlja). Žal je odpadlo drugo romunsko predavanje.

Zadnji dan je predaval M. Buora o vojaki in militarizaciji srednje in pozne rimske dobe v nam sosednji deželi Furlaniji-Juljski krajini. Ob tem je lahko načel tudi že diskusijo o najbolj pogostih vprašanih tega simpozija (premiki čet, načini obrambe, globinska obramba) in o bodočem skupnem delu in obveščanju. Vzpodbudil nas je tudi k večkratnemu neformalnemu srečevanju. Kot zadnja je Pierangela Croce da Villa (Concordia) predstavila dva nova vojaška napisa iz Concordije, nato pa vodila po poznorimskem grobišču z množico sarkofagov in po cerkvenem kompleksu Concordije Sagittarije.

Organizatorjem smo radi priznali, da smo se zaradi res skrbnih priprav in izredne gostoljubnosti počutili v Pordenonu kot doma. Zaradi staroslovanskega grobišča, ki ga je pred leti objavila naša avstrijska kolegica, smo se Slovenci tako rekoč počutili kot "soustanovitelji" tega lepega mesta. Opazili smo tudi, da ni bilo prvič, da je tak simpozij organiziran z dveh strani administrativne meje med deželama Veneto in Furlanija-Juljska krajina.

Stare vezi in tudi cerkvene meje ne ustrezajo današnji razdelitvi in zdi se, da podobne iniciative skušajo nadgraditi trenutne politične delitve in prebivalstvu olajšati stil...

Daniela Juričič Čargo: GOSPODARSKI RAZVOJ LUPOGLAVSKEGA GOSPOSTVA V 16. STOLETJU V LUČI URBARJEV IN URBARIALNIH ZAPISOV 1523-1573 (Z OBJAVO URBARJEV IZ LET 1523 IN 1573). Ljubljana, Arhiv Republike Slovenije, 1999.

Knjigo Daniele Juričič Čargo je predstavil dr. Ignacij Voje. O avtorici, rojeni Pazinčanki, je dejal, da je v času študija zgodovine na ljubljanski univerzi pokazala veliko zanimanja za zgodovinski razvoj Istre. Za študijski referat je pripravila "Gospodarski pomen Dvigrada", mesta na zahodni istrski obali. Za diplomsko delo je izbrala temo "Gospodarske razmere v pičanskem kraju od konca 15. do sredine 18. stoletja". V razpravi se je naslonila predvsem na urbar Pazinske grofije, Pičanske škofije in terezijanski kataster. Že v diplomskem delu je opozorila na specifičnosti agrarnega gospodarstva v Istri. Tudi pri vpisu na podiplomski študij je izbrala na Istro vezano temo. Leta 1998 je uspešno zagovarjala magistrsko delo "Odnos Kranjske dežele do Istre in Beneške republike (16. stoletje) - v luči kranjskih virov".

Knjiga Gospodarski razvoj lupoglavskega gospostva v 16. stoletju ima dva dela. V prvem je obdelano gospodarstvo lupoglavskega gospostva v luči urbarja, v drugem pa je objavljeno besedilo urbarja iz let 1523 in 1573.

Prof. dr. Ignacij Voje izpostavlja tri enote prvega dela. V uvodu k prvemu delu knjige nas Daniela Juričič Čargo seznanja s stanjem in raziskovanjem habsburške Istre, za katero pravi, da je manj obdelana kot beneški del. Vzrok za to vidi v slabše ohranjenih primarnih virih in njihovi dosegljivosti v arhivskih ustanovah.

V prvem poglavju prve enote je prikazan zgodovinski in teritorialni razvoj kontinentalnega avstrijskega dela Istre, kateri je leta 1374 pripadel Habsburžanom in bil v prvi polovici 15. stoletja priključen Kranjski, ki je bila že tristo let v njihovem sestavu.

Ko so Habsburžani po smrti goriškega grofa Alberta leta 1374 podedovali Istro, so priznali samostojnost Pazinske grofije. Po besedah prof. Vojeta avtorica poudarja, da je bila Istra za Kranjske pokrajine zanimiva ne samo zaradi pobiranja dajatev, ampak tudi zaradi pritiska ter nevarnosti pred turškimi in beneškimi napadi, pa jim je zato tudi nudila pomoč. Med kranjskimi viri, ki vsebujejo podatke o dogajanjih v Istri v 16. stoletju, je največ gradiva ohranjenega v zvezi z deželnim gospostvom Lupoglav, čemur avtorica namenja posebno pozornost.

Nekaj poglavij v drugi enoti je mogoče označiti kot središnji del knjige. Tu avtorica podrobno opisuje posesti lupoglavskega gospostva, ki so se večinoma nahajale na severnem delu istrskega polotoka in v manjšem delu na krasu. Daniela Juričić Čargo analizira gospodarsko stanje in je pozorna do kmečkih skupnosti kot tudi do priseljevanja (migracije) novega prebivalstva iz Bosne, Dalmacije in Hercegovine. Pri tem se izčrpno poslužuje urbarjev ter prikazuje kmečke posesti, število selišč ter podložnikov in odnos med domikalno in skupno posestjo (kontrado). Piše o "zatki" (rezervatu, privilegirani posesti), o mlinih, brezzemljaših, gozdovih, lovu in ribolovu ter o prihodkih na zemlji. Obdelala je materialne in denarne dajatve, ki so bile od vasi do vasi različne. Posebej so prikazane mere in denarni sistem, ki je bil v rabi v lupoglavskem gospostvu, s poudarkom na domačih, lokalnih merah.

V tretji, zaključni enoti je avtorica povzela rezultate raziskave ter prišla do sklepa, da je bilo lupoglavsko gospostvo pod dolgotrajnim nemškimi fevdalnimi vplivom, kar se je kazalo v upravi, določanju dajatev ter njihovi regulaciji s pomočjo urbarjev, a tudi pod vplivom sosednjih beneških posesti.

Dr. Ema Umek navaja, da je avtorica v drugem delu knjige objavila dosedaj neobjavljena urbarja lupoglavskega gospostva, prvega iz leta 1523, z naslovom Beschreibung des geschlos Marenfels sambt alles guld und herlichhalt, in drugega, novoreformiranega, iz leta 1573.

Prvi urbar je nastal v času, ko so tedanji lastniki Herbersteini zeleli s pokrajinskim knezom gospostvo Lupoglav zamenjati za posest na Štajerskem, kar se je pozneje tudi zgodilo. Urbar iz leta 1573 pa je nastal po navodilu nadvojvode Karla za reformiranje urbarjev pokrajinskih gospostev.

V času nastanka prvega urbarja, leta 1523, so lupoglavskemu gospostvu pripadale vasi Gorenja Vas, Dolenja Vas, Semič in Lesiščina v neposredni bližini gospostva, vasi Šumber, Krbune in zaselki pri Sutivancu v dolini Raše, nekatere desetinske pravice v vaseh Borut, Zarečje in Pazinski Novaki, ki so bile pod jurisdikcijo Pazinske grofije, ter pravice od posameznih podložnikov na današnjem slovenskem Krasu, na sodnem območju gospostev Postojna, Podgrad, Svarcenek in Prem, v vaseh Sabonje, Slope, Kozjane, Vareje, Ležeče, Gradišče, Reni, Škofije, Tatre, Rjavče, Huje, Loče in Artviže ter dva mlina pri Sv. Kancijanu (Škocjan pri Divači). Posesti je pripadala tudi t. i. "zatka" ali rezervat pri Sv. Petru u šumi (današnji Krajcarbreg).

Avtorica Daniela Juričić Čargo je dosledno izpisala besedišče urbarja, brez vsakega spreminjanja, le da je zapisu dodala sodobno interpunkcijo.

Objava urbarja lupoglavskega gospostva omogoča primerjavo njegovih kmečkih enot in dajatev z drugimi gospostvi Kranjske. V tem gospostvu, pravi dr. Ema Umek, se pojavljajo tudi posebne enote, t. i. "zatke",

zemljišča, od katerih se niso pobirale tudi nekatere posebne dajatve, kot so dežma (od volov, grozdja), za miloščino, za pravico sekanja drevca in druge.

Božo Jakovljevič

Fulvio Gon, Elisa Lo Sapio, Pio Nodari, Dario Rinaldi, Claudio Tonel: ARRIVA LA MADRE, I FIGLI PARTONO. L'emigrazione in Australia di 20.000 Triestini. Ass. Culturale "E. Berlinguer", Trieste, 1999, 55 pagine.

Negli anni compresi tra il 1954 e il 1961 all'incirca 20.000 triestini lasciarono la città per trasferirsi in Australia, dando luogo ad un fenomeno migratorio che la storiografia locale ha generalmente omesso o trattato con grande superficialità e ricorrendo, nei pochi studi sull'argomento, a luoghi comuni ed analisi poco approfondite.

Questo agile volume, che riporta gli interventi alla tavola rotonda organizzata a Trieste dal circolo E. Berlinguer il 27 novembre 1998, intende fare maggior luce su questa emigrazione, dando spazio ad alcune personalità che - in un modo o nell'altro - possono essere considerate addentro all'argomento.

Il primo brevissimo intervento di Fulvio Gon, capocronista de "Il Piccolo", mi sembra molto interessante e, giornalmisticamente, molto provocatorio. Gon si chiede, infatti, se alla base dell'emigrazione in Australia vi fu una sorta di "pulizia etnica" ai danni dei triestini da parte della nuova amministrazione italiana.

La provocazione non è colta nell'intervento successivo da Pio Nodari, docente presso l'Ateneo triestino e già autore di un paio di studi sulla questione. Nodari, infatti, analizza l'emigrazione non da un punto di vista storico, bensì cercando di comprendere quali siano state le conseguenze del fenomeno nei luoghi di partenza e di arrivo. È interessante la breve analisi della peculiarità dell'emigrazione triestina all'interno del flusso migratorio italiano e quella della politica sull'immigrazione tenuta dal governo australiano. Molto più deludente è invece l'analisi delle cause dell'emigrazione: Nodari, ribadendo quanto da lui già affermato negli studi precedenti, identifica come motivazione più comune quella di ordine economico, ignorando tuttavia le motivazioni di tipo politico e riducendo queste ultime, soprattutto in coloro che lavoravano presso il Governo Militare Alleato, al timore di perdere il posto di lavoro o di non essere riassunti presso la nuova amministrazione italiana.

Del tutto opposta, ed a mio avviso molto più interessante, la tesi di Claudio Tonel, già vicepresidente del Consiglio regionale. Secondo Tonel, infatti, vi fu un chiaro disegno politico che puntava a spingere quanto più possibile i triestini non orientati politicamente a